

2012 лютий № 4 (239)

ВІСНИК
ЛУГАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

Частина II

Заснований у лютому 1997 року (27)
Свідоцтво про реєстрацію: серія КВ № 14441-3412ПР,
видане Міністерством юстиції України 14.08.2008 р.

Збірник наукових праць внесено
до переліку наукових фахових видань України
(педагогічні науки)
Постанова президії ВАК України від 14.10.09 №1-05/4

Рекомендовано до друку на засіданні Вченої ради
Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка
(протокол № 7 від 24 лютого 2012 року)

Виходить двічі на місяць

Засновник і видавець –
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор – доктор педагогічних наук, професор Курило В. С.

Заступники головного редактора –

доктор педагогічних наук, професор Харченко С. Я.,

доктор педагогічних наук, професор Савченко С. В.

Випускаючі редактори –

доктор історичних наук, професор Бур'ян М. С.,

доктор медичних наук, професор Виноградов О. А.,

доктор філологічних наук, професор Галич О. А.,

доктор педагогічних наук, професор Горошкіна О. М.,

доктор сільськогосподарських наук, професор Конопля М. І.,

доктор філологічних наук, професор Синельникова Л. М.

Редакційна колегія серії «Педагогічні науки»:

доктор педагогічних наук, професор Ваховський Л. Ц.,

доктор педагогічних наук, професор Гавриш Н. В.,

доктор педагогічних наук, професор Докучаєва В. В.,

доктор педагогічних наук, професор Максименко Г. М.,

доктор педагогічних наук, професор Ротерс Т. Т.,

доктор педагогічних наук, професор Хриков Є. М.,

доктор педагогічних наук, професор Чернуха Н. М.,

доктор педагогічних наук, професор Чиж О. Н.

РЕДАКЦІЙНІ ВИМОГИ

до технічного оформлення статей

Редакція «Вісника» приймає статті обсягом 4 – 5 сторінок через 1 інтервал, повністю підготовлених до друку. Статті подаються надрукованими на папері в одному примірнику з додатком диска. Набір тексту здійснюється у форматі Microsoft Word (*.doc, *.rtf) шрифтом № 12 (Times New Roman) на папері формату А-4; усі поля (верхнє, нижнє, правє й лівє) — 3,8 см; верхній колонтитул — 1,25 см, нижній — 3,2 см.

У верхньому колонтитулі зазначається: Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка № ** (***) , 2009.

Інформація про УДК розташовується у верхньому лівому кутку без відступів (шрифт нежирний). Ініціали і прізвище автора вказуються в лівому верхньому кутку (через рядок від УДК) з відступом 1,5 см (відступ першого рядка), шрифт жирний. Назва статті друкується через рядок великими літерами (шрифт жирний).

Зміст статті викладається за планом: постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми та на які спирається автор; виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується ця стаття; формулювання цілей статті (постановка завдання); виклад основного матеріалу дослідження з певним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки з цього дослідження й перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Усі перелічені елементи повинні бути стилістично представлені в тексті, але графічно виділяти їх не треба.

Посилання на цитовані джерела подаються в квадратних дужках після цитати. Перша цифра — номер джерела в списку літератури, який додається до статті, друга — номер сторінки, наприклад: [1, с. 21] або [1, с. 21: 2, с. 13–14].

Бібліографія і при необхідності примітки подаються в кінці статті після слова «Література» або після слів «Література і примітки» (без двокрапки) у порядку цитування її оформляються відповідно до загальноприйнятих бібліографічних вимог. Бібліографічні джерела подаються підряд, без відокремлення абзацем; ім'я автора праці (або перше слово її назви) виділяється жирним шрифтом.

Статтю закінчують 3 анотації обсягом 3 – 4 рядків українською, російською та англійською мовами із зазначенням прізвища, ім'я та по-батькові автора, назви статті та ключовими словами (3 – 5 термінів).

Стаття повинна супроводжуватися рецензією провідного фахівця (доктора, професора).

На окремому аркуші подається довідка про автора (прізвище, ім'я, по-батькові; місце роботи, посада, звання, учений ступінь; адреса навчального закладу, кафедри; домашня адреса; номери телефонів (службовий, домашній, мобільний).

ТЕОРЕТИЧНІ

1. Александрова С. А. Конфліктологічної спеціальностей.....
2. Безрученков Ю. В. теоретичні аспекти.
3. Бузовська Т. В. По сучасному педагогіч
4. Гончарова І. С. Хар і розвитку компетен
5. Кубанов Р. А. Реа процесі професійно
6. Свєнтицька Н. В. туристичної індустр
7. Сорокіна Г. О. О інтегративний компе
8. Степикіна Т. В. Прс фахівців туристично
9. Трегубенко О. М. невдач у процесі фор організації та пров України.....
10. Філоненко І. М. С підготовки кадрів дл
11. Черезова М. В. комунікативно-профе сфери туризму у і навчального закладу.
12. Чернява А. Л. С спеціалістів в обла туризму в Україні....
13. Чорна Л. В. Інформа туризму.....
14. Шалаєв В. П., Шє визовами глобальньо первом Всемирном учасника.....
15. Шалаєва С. Л. Префі отношений в глобаліз
16. Шехавцова С. О. Пі суб'єктно-професійни
17. Щука Г. П. Сучасна с

дь –
мені Тараса Шевченка

ЗМІСТ

ГІЯ:

ук, професор Курило В. С.
дактора –
р Харченко С. Я.,
р Савченко С. В.
рп –
р Бур'ян М. С.,
иноградов О. А.,
ор Галич О. А.,
Горошкіна О. М.,
фесор Конопля М. І.,
Зинельникова Л. М.

гогічні науки:

Ваховський Л. Ц.,
ор Гавриш Н. В.,
р Докучаєва В. В.,
Максименко Г. М.,
ор Ротерс Т. Т.,
ор Хриков Є. М.,
р Чернуха Н. М.,
есор Чиж О. Н.

МОГИ

ння статей

рез 1 інтервал, повністю підготовлених до
пмірнику з додатком диска. Набір тексту
Times New Roman) на папері формату А-4;
і — 1,25 см, нижній — 3,2 см.
аса Шевченка № ** (***) , 2009.

без відступів (шрифт нежирний). Ініціали і
ід УДК) з відступом 1,5 см (відступ першого
і літерами (шрифт жирний).

гальному вигляді та її зв'язок з важливими
жень і публікацій, у яких започатковано
ня невпрішених раніше частин загальної
й статті (постановка завдання); виклад
иманих наукових результатів; висновки з
апрямку. Усі перелічені елементи повинні
треба.

кках після цитати. Перша цифра — номер
мер сторінки, наприклад: [1, с. 21] або [1, с.
сья в кінці статті після слова „Література“
цитування її оформляються відповідно до
ла подаються підряд, без відокремлення
ирним шрифтом,

кою, російською та англійською мовами із
лючовими словами (3 – 5 термінів).
вця (доктора, професора).

е, ім'я, по батькові; місце роботи, посада,
шня адреса; номери телефонів (службовий,

мені Тараса Шевченка», 2012

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

1. **Александрова С. А.** Проблема формування конфліктологічної культури студентів туристських спеціальностей..... 5
2. **Безрученков Ю. В.** Професійна культура фахівця: теоретичні аспекти..... 10
3. **Бузовська Т. В.** Поняття міжкультурної толерантності в сучасному педагогічному дискурсі..... 17
4. **Гончарова І. С.** Характеристика оновних етапів становлення і розвитку компетентнісного підходу в освіті..... 22
5. **Кубанов Р. А.** Реалізація компетентнісного підходу в процесі професійної підготовки майбутніх маркетологів туристичної індустрії..... 28
6. **Свентицька Н. В.** Міжкультурна комунікація як інтегративний компонент туристичної освіти..... 35
7. **Сорокіна Г. О.** Особливості професійної підготовки фахівців туристичної галузі..... 40
8. **Степикіна Т. В.** Про способи попередження комунікативних невдач у процесі формування міжкультурної компетенції..... 47
9. **Трегубенко О. М.** Особливості підготовки фахівців до організації та проведення красзнавчої роботи в школах України..... 53
10. **Філоненко І. М.** Особливості та структура системи підготовки кадрів для туристичної сфери..... 59
11. **Черезова М. В.** Реалізація педагогічних умов комунікативно-професійної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму у навчально-виховному процесі вищого навчального закладу..... 64
12. **Чернява А. Л.** Основные элементы подготовки специалистов в области в организации сельского зеленого туризма в Украине..... 74
13. **Чорна Л. В.** Информатизація процесу підготовки фахівців з туризму..... 81
14. **Шаласєв В. П., Шаласєва А. В.** Университеты перед вызовами глобальных проблем современности. Заметки о первом Всемирном Университетском Конгрессе: взгляд участника..... 86
15. **Шаласєва С. Л.** Префигуративная динамика межпоколенных отношений в глобализирующемся мире..... 96
16. **Шехавцова С. О.** Пізнавальна самостійність в системі суб'єктно-професійних якостей студента університету..... 105
17. **Щука Г. П.** Сучасна система підготовки професійних кадрів

Конфліктологічні підготовки майбутніх фахівців. По-перше, сучасна конфліктність сучасного життя людини, тому необхідна у повсякденному житті. По-друге, праця в рамках виконання своїх процесі постійного міжособистісного спілкування нестандартні, інколи конфліктні.

Поряд із цим конфлікти відмічають, що не завжди реальному професійному конструктивній поведінці зазначають, що відчувають не вміють; інколи у конфліктних ситуаціях конфліктологічних знань індустрії спричиняє незадоволення діяльності підприємства.

Все це обумовлює необхідність підготовки студентів туристичної галузі. Теоретичним питаням культури присвячена значуща робота (О. Денисова, В. Зазикіна, І. Почекаєвої, Н. Самсонов) підготовки фахівців підприємств туризму. Уваги приділяється недостатньо.

Метою статті є розкриття основних напрямів її формування в навчальному середовищі.

Досліджуючи проблеми підготовки особистості до

спортивно-оздоровчого туризму в Російській Федерації 115

МЕТОДИКА. ПРАКТИКА. ДОСВІД

18. Гуцол А. В. Навчальна дисципліна «Інноваційні технології в туризмі» як важлива складова підготовки фахівців спеціальностей «Туризмознавство» і «Готельно-ресторанна справа»..... 124
19. Дашевська І. М., Томкович О. І. Інтерактивні методи навчання та їх застосування в екскурсійній діяльності..... 129
20. Дітковська С. О. Структура та зміст дистанційного курсу «Міжнародний туризм»..... 134
21. Зігунов В. М. Практична туристсько-спортивна підготовка майбутніх менеджерів з туризму у ВНЗ..... 142
22. Кашинська О. Є. Місце навчальної дисципліни «Організація готельного господарства» в процесі підготовки студентів спеціальності «Готельно-ресторанна справа»..... 147
23. Кобзова С. М. «Технологія продажів у туризмі» як навчальна дисципліна..... 152
24. Мальцева Л. В. «Організація екскурсійних послуг» як навчальна дисципліна..... 159
25. Мардар Д. О. Роль стратегічного маркетингу в підготовці фахівців зі спеціальності «Туризмознавство»..... 163
26. Польова Л. В. Особливості практичної підготовки фахівців з туризму..... 169

ПЕДАГОГІКА ЗА КОРДОНОМ

27. Захарченко В. Ю. Підготовка фахівців сфери туризму у вищих навчальних закладах Чехії..... 176
28. Кнодель Л. В. Система образования в сфере туризма в Испании..... 181
29. Паламарчук О. В. Світові тенденції у сфері туристської освіти..... 190
30. Сандовенко І. В. Освітні стандарти та програми підготовки фахівців сфери туризму рівня «бакалавр» національної та галузевої рамок кваліфікацій Канади..... 195

ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

31. Семенова І. І. Передумови становлення системи професійної підготовки фахівців сфери туризму в Туреччині..... 203
- Відомості про авторів..... 211

УДК 378.011.3-051

Ю. В. Безрученко

ПРОФЕСІЙНА КУЛЬТУРА ФАХІВЦЯ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

Сучасний науково-технічний та соціально-економічний розвиток суспільства, складні завдання, що повинні бути вирішені інтелектуальною елітою кожної держави, вимагають від системи вищої освіти певної перебудови змісту навчання з метою підготовки творчої, свідомої особистості фахівця, здатного до самореалізації. Ці нові орієнтири актуалізують для вищої школи проблеми формування професійної культури фахівця.

Безумовно, що ця проблема для педагогічної науки й практики не нова, про що свідчить значний доробок науковців у цьому напрямку. Дослідженню сутності, складу й різноманітних аспектів професійної культури, проблем її формування присвячено багато робіт соціально-філософського, суспільно-політичного та психолого-педагогічного характеру. Хоча поняття професійної культури остаточно увійшло у науковий обіг у 80-х роках ХХ століття у зв'язку з розробкою культурологічного підходу, проте дослідження проблем формування культури діяльності фахівця почались раніше. Вагомий внесок у дослідження природи професійної компетентності мають праці С. Арутюнова, Ю. Бромлея, І. Зарецької, І. Ісаєва, Є. Клементьєва, Є. Климова, Л. Когана, В. Козлачкова, В. Комбарова, Г. Кочетова, Н. Крилової, І. Моделя, В. Подмаркова, В. Праворотова, Т. Салматової, В. Сластьоніна, Г. Соколової, Ф. Щербака та інших науковців. В цих дослідженнях професійна культура розглядається як проекція загальної культури, яка виявляється в системі професійних якостей й специфіці діяльності.

Проте на сучасному етапі не розв'язаними стосовно формування професійної культури фахівця залишається низка протиріч, пов'язаних з сучасними вимогами до професіоналу та реальним рівнем готовності випускників до професійної діяльності; необхідність враховувати в процесі формування професійної компетентності індивідуально-психологічні властивості студента та масовим характером професійної підготовки, застосування малоефективних методів навчання тощо. Означені суперечності потребують додаткових досліджень феномену професійної культури, розширення знань про його сутність.

Тому метою нашої статті є дослідження теоретичних аспектів професійної культури фахівця.

Якщо розглядати культуру як систему, то вона „є цілісним утворенням, що визначається взаємодією підсистем культури: матеріальної, духовної й організаційної, культури суспільства й культури

Вісник ЛНУ імені Та
особистості, соціальн
естетичної, екологічн
(внутрішньої) культур
найбільш значущою для
суспільства, є професій

На думку Д. .
діяльності людини у ві
тому виді діяльності, д
вільно й розкрито [2, с. 7
Г. Кочетов роз
фахівця з вищою освіто
використовувати наяві
спілкування й маніпуліс
компетентності наукове
продуктів й потребам
своїх дій та відповідає

Під професійно
розуміють рівень соціал
виді діяльності. міру й
відбивається в результат
надає наступне визнач
ступень оволодіння ним
прогресу й повнота реалі
85].

Виникнення проф
позицій етнографії поясн
и побуту. Професійне
спеціальних знань та досв
С. Арутюнов наголошує
конкретному випадку ох
діяльності. Вона визнача
специфіку професійного с
може задовольнити різном
того, як зазначає Ю. Брс
існування певних норм пов

Українська дослі
культури майбутніх інжен
позицій науковців, які проі
аксіологічного, діяльнісног
що „професійна культура -
якого є діалектичний зв'я
динамічно та нелінійно роз
професійної діяльності і
підкреслюється, що різнома
складністю і багатовимірніс

ФАХІВЦЯ: ТЕОРЕТИЧНІ

ціально-економічний розвиток повинні бути вирішені вимагають від системи вищої з метою підготовки творчої, до самореалізації. Ці нові коли проблеми формування

педагогічної науки й практики науковців у цьому напрямку. Існуючих аспектів професійної діяльності багато робіт соціально-психолого-педагогічного характеру остаточно увійшло у практику у зв'язку з розробкою рішення проблем формування професійності раніше. Вагомий внесок у розвиток професійності мають праці І. Ісаєва, Є. Клементьєва, В. Комбарова, Г. Кочетова, З. Праворотова, Т. Салматової, та інших науковців. В цих працях дається як проєкція загальнопрофесійних якостей й специфіки

пов'язаними стосовно формування професійності й низка протиріч, пов'язаних з реалізацією реального рівня готовності до професійної діяльності необхідність враховувати в навчально-педагогічному процесі індивідуальні особливості кожного студента й використовувати різні методи навчання тощо. Результати досліджень феномену професійності й його сутність.

Вивчення теоретичних аспектів професійності, зокрема, то вона „є цілісним складовим елементом підсистем культури: професійної культури суспільства й культури

особистості, соціальної, економічної і технічної культури, моральної, естетичної, екологічної та біологічної, екзо (зовнішньої) – й ендо (внутрішньої) культур тощо” [1, с. 79]. Однією з підсистем культури, найбільш значущою для розкриття сутності повноцінного члена сучасного суспільства, є професійна культура.

На думку Д. Ліхачьова, професійна культура – це міра, якість діяльності людини у визначеній, чітко обмеженій сфері його професії, у тому виді діяльності, де вона відчуває себе досить комфортно, впевнено, вільно й розкуто [2, с. 7].

Г. Кочетов розглядає професійну культуру як елемент моделі фахівця з вищою освітою, в якого до високого ступеня розвинуте вміння використовувати наявні та здатність створювати нові стереотипи спілкування й маніпулювання з об'єктами [3, с. 3]. Наявність професійної компетентності науковець пов'язує зі знаннями фахівцем властивостей продуктів й потребами споживачів, здатністю прогнозувати наслідки своїх дій та відповідальність за них.

Під професійною культурою деякі сучасні російські дослідники розуміють рівень соціально-професійного розвитку у тому чи іншому виді діяльності, міру й спосіб реалізації творчого потенціалу, який відбивається в результатах діяльності [4]. На підставі цього Г. Соколова надає наступне визначення: „Професійна культура робітника – це ступень оволодіння ним досягнень науково-технічного й соціального прогресу й повнота реалізації цього досвіду в трудовій діяльності” [5, с. 85].

Виникнення професійної культури С. Арутюнов та Ю. Бромлей з позицій етнографії пояснюють розділом людської діяльності на трудову й побутову. Професійна культура розуміється ними як сукупність спеціальних знань та досвіду їх реалізації у професійній діяльності [6: 7]. С. Арутюнов наголошує, що професійна культура у кожному конкретному випадку охоплює лише одну, строго визначену частину діяльності. Вона визначає формування професійного типу мислення, специфіку професійного спілкування. Тим самими вона обмежена й не може задовольнити різноманітні запити духовного життя» [6, с. 33]. Крім того, як зазначає Ю. Бромлей, особливістю професійної культури є існування певних норм поведінки фахівців [7, с. 137].

Українська дослідниця проблем формування професійної культури майбутніх інженерів С. Ісаєнко шляхом узагальнення підходів до професійної культури, які проводили аналіз професійної культури з позицій аксіологічного, діяльнісного та особистісного підходів, робить висновок, що „професійна культура – це цілісне особистісне утворення, сутністю якого є діалектичний зв'язок усіх елементів культури індивіда, яке динамічно та нелінійно розвивається, специфічно проявляючись у сфері професійної діяльності і спілкування” [8, с. 28]. Науковцем підкреслюється, що різноманітність визначень цього поняття пов'язане зі складністю і багатовимірністю самого феномена, а також із наявністю

різних наукових підходів до висвітлення його сутності.

Багато науковців приділяють увагу взаємозв'язку загальної та професійної культури, визначаючи останню невід'ємною частиною загальної культури. У цьому контексті цікавою є позиція Й. Ісаєва про базування професійної культури на підґрунті загальній культурі особистості. Саме це, на думку вченого, дає можливість проєциувати культуру в цілому у сферу професійної діяльності та особистості фахівця. У зв'язку з цим, під професійною культурою науковець розуміє систему загальнолюдських ідей, професійно-ціннісних орієнтацій й якостей особистості, універсальних способів пізнання й гуманістичних технологій професійної діяльності [9].

Завдяки професійній культурі відбувається входження особистості у соціальні відношення й практику діяльності. Разом з цим у людини відбувається й процес певних змін, обумовлених професією, що виявляється у самій діяльності людини, її відношення до своєї роботи, до оточення й самої себе. Важливим показником оволодіння професійною культурою є прояв трудової активності особистості, інтенсивність її діяльності, налаштування на взаємодію з колегами, взаємодопомогу у виконанні спільної праці тощо. Весь цей багатобічний процес, який носить назву „соціальне спілкування”, забезпечує взаєморозуміння між людьми, їх взаємозбагачення. Завдяки спілкуванню розповсюджується культура, що свідчить про взаємозв'язок між професійною та загальною культурою у суспільстві.

Хоча професійна культура взаємопов'язана із загальною культурою, але вона має свої визначальні риси. „Якщо загальна культура особистості – вказує М. Віленський – відображає широту оволодіння ціннісним змістом духовної і матеріальної культури, ступень залучення особистості до створення їхніх цінностей, готовність й здатність до їх продукування, то професійна культура особистості відображає прояв загальної культури у специфічних умовах професійної діяльності” [10, с. 28].

Ця специфіка професійної культури має два прояви – консервативний та творчий. Як зазначає М. Бердяєв, в будь-якій галузі культури діють два початки – консервативний, звернений до минулого й підтримуючий з ним наслідковий зв'язок, і творчий, звернений до майбутнього й утворюючий нові цінності [11]. Консервативні елементи, такі як норми, правила, традиції та інші стають інтеграційним механізмом професійної культури й дозволяють зберігати специфіку професії й організації.

Оскільки професійна культура містить різноманітні моделі поведінки її носіїв, у тому числі й творчі, то це забезпечує розвиток професійної культури, сприйняття її суб'єктами нових зовнішніх ідей, дає можливість їм здійснювати діалог й полілог як серед представників певної професійної культури, так і з представниками інших професійних культур. Саме це й сприяє формуванню особистості професіонала. У

зв'язку з цим О. Грибков може бути визначено, як професійної практики, що забезпечує безперервний і розвиток особистості, а так постійного продукування впливають на стійкість сфери

Важливо відзначити максимального прояву тієї діяльності поєднуються з м. фахівця. Взагалі професійна духовно-моральних цінностей взаємодії людини як одиниці Моральні відносини організації професійної діяльності й базується й загальна, підпорядковуватися та від Вищим критерієм в діяльності ідеалів, моделей, які за сфери культурно-історичного процесу

Як зазначає В. Віленський, здатності особистості свідчать моральних норм, здійснюють характеризується гармонійним суспільних інтересів” [13, професіоналом, тоді коли естетичним змістом, злив принципами. Саме це надає загальнокультурний статус, культури й показником її роз

Досліджуючи професію Г. Безодня вводить термін „підприємство” як міру освоєння й практичного повсякденній трудовій діяльності. Аналогічний термін використовується самому понятті акцентувати морального аспектів у прояві трьох факторів, які зводять до кваліфікації та спеціальних знань

– наявність стійкої професійної культури, яка забезпечує отримання якісних результатів діяльності;
– соціальна та особистісна відповідальність;
– цілісний прояв особистості.
Сучасна російська

його сутності.

агу взаємозв'язку загальної та гання невід'ємною частиною ікавою є позиція Й. Ісаєва про підґрунті загальній культурі дає можливість проєциувати ної діяльності та особистості і культурою науковець розуміє сійно-ціннісних орієнтацій й обів пізнання й гуманістичних

рі відбувається входження ткику діяльності. Разом з цим у ін, обумовлених професією, що відношення до своєї роботи, до ником оволодіння професійної і особистості, інтенсивність її з колегами, взаємодопомогу у гатобічний процес, який носить з взаєморозуміння між людьми, то розповсюджується культура, сійної та загальною культурою

заємопов'язана із загального риси. „Якщо загальна культура іображає широту оволодіння ої культури, ступень залучення й, готовність й здатність до їх особистості відображає прояв професійної діяльності” [10, с.

льтури має два прояви – М. Бердяєв, в будь-якій галузі вний, звернений до минулого й юк, і творчий, звернений до і [11]. Консервативні елементи, інші стають інтеграційним зволяють зберігати специфіку

містить різноманітні моделі ці, то це забезпечує розвиток 'ектами нових зовнішніх ідей, полілог як серед представників ставниками інших професійних особистості професіонала. У

зв'язку з цим О. Грибкова вважає, що поняття „професійна культура” може бути визначено, як тип життєдіяльності, властивий суб'єкту професійної практики, що має вигляд комплексу інноваційних ідей, забезпечує безперервний процес історичної спадковості, професійного розвитку особистості, а також збереження культурної спадщини під час постійного продукування творчих процесів, які значною мірою впливають на стійкість сфери його професійної життєдіяльності [12, с. 4].

Важливо відзначити, що професійна культура набуває максимального прояву тільки коли специфічні способи й технології діяльності поєднуються з морально-психологічними рисами й якостями фахівця. Взагалі професійна культура основана на загальноприйнятих духовно-моральних цінностях, нормах та правилах, а також способах взаємодії людини як одиниці тієї суспільної системи, якій вона належить. Моральні відносини органічно входять у повсякденну практику професійної діяльності й створюють той емоційний фон, на якому базується й загальна, й професійна культура, яка повинна підпорядковуватися та відповідати гуманістичним принципам моралі. Вищим критерієм в діяльності професіоналу є звернення до тих зразків, ідеалів, моделей, які за своєю сутністю й складають основу всього культурно-історичного процесу.

Як зазначає В. Вічев, моральна культура „виявляється у здатності особистості свідомо й добровільно реалізовувати вимоги моральних норм, здійснювати таку цілеспрямовану поведінку, яка характеризується гармонійним поєднанням відповідних особистих й суспільних інтересів” [13, с. 51]. Тобто особистість можна вважати професіоналом, тоді коли її діяльність наповнюється реальним естетичним змістом, зливаються воедино професійні та моральні принципи. Саме це надає професіоналізму загальнолюдський та загальнокультурний статус, робить його виразом загального рівня культури й показником її розвитку.

Досліджуючи професійну культуру з аксиологічних позицій, Г. Безодня вводить термін „професійна-моральна культура”, яку визначає як міру освоєння й практичного використання фахівцями у своїй повсякденній трудовій діяльності норм професійної етики [14]. Аналогічний термін використовує Ф. Щербак, намагаючись уже у самому понятті акцентувати увагу на єдності професійного та соціально-морального аспектів у прояві культури особистості. Науковець визначає три фактори, які зводять професійну культуру до майстерності, кваліфікації та спеціальних знань й умінь:

- наявність стійкої системи організації діяльності, яка забезпечує отримання якісних результатів діяльності;
- соціальна та особиста значущість результатів професійної діяльності, які не зводяться тільки до економічних показників;
- цілісний прояв особистості у праці [15].

Сучасна російська дослідниця Т. Гулієва у визначенні

професійної культури виходить з розгляду професії як певного соціокультурного явища. Відповідно до цього культурний зміст професії виявляється у предметах, засобах і результатах професійної діяльності, а професійна культура фахівця виявляється у його професійній картині світу (суб'єктивного образу об'єктивної професійної діяльності), концепції професійного життя (ціннісних орієнтацій та професійної спрямованості) та індивідуальному стилю духовності (цінності, які фахівець стверджує власною професійною діяльністю) [16, с. 7].

Таким чином, у характеристиці професійної культури саме наявність професійно-важливих якостей та властивостей особистості, ціннісних та духовно-моральних орієнтирів, властивих певній професії, забезпечують соціальну значущість, доцільність діяльності людини, можливість оптимального прояву та розвитку сукупності професійних знань, умінь та навичок.

Крім ціннісного аспекту професійної культури, окремі науковці вважають, що одним з головних її показників є культура спілкування як засіб забезпечення ефективної трудової діяльності, дотримання щирих людських зв'язків як на роботі, так і за її межами, взаєморозуміння, дотримання загального та службового етикету, норм та правил людського гуртожитку та поведінки. Відповідно до цього Ю. Чернова розуміє професійну культуру, як „міру та спосіб творчої самореалізації фахівця у різних видах професійної діяльності та професійного спілкування, спрямованих на засвоєння, передачу та створення професійних цінностей і нових технологій” [17, с. 30].

Саме спілкування професіоналів дає змогу ефективно здійснювати професійну діяльність, критично оцінити її наслідки і отримати фахівцеві життєвий та професійний досвід, досягти майстерності у обраній професії. Тобто, професійні відносини, що виникають під час професійного спілкування, у поєднанні з якістю діяльності, формують професійну культуру, яка буде проявлятися і як культура трудових взаємовідносин, і як відповідальність за своє діло, і як повага до колег з роботи.

Викладений матеріал дозволяє нам розуміти під професійної культурою різновид загальної культури суспільства та особистісне утворення, яке відображає ступінь оволодіння людиною спеціальних теоретичних знань та практичних умінь виконання визначеного виду діяльності, що здійснюється нею на основі сформованої системи певних ціннісних та духовно-моральних орієнтирів.

Таким чином, проведений аналіз наукової літератури щодо теоретичних аспектів професійної культури особистості дає змогу зробити висновок, що виникнення професійної культури стає можливим на основі освоєння людиною загальної культури, залучення до її досягнень, оволодіння професійною майстерністю, творчою реалізацією професійних навичок, ефективним застосуванням засобів й методів досягнення професійних цілей, можливість передбачити результати та

наслідки своєї праці моральності особистості які змушують людину діяльності, особистісно

Розгляд теоретичним без дослідження вважаємо напрямком на

1. Суббето / Квалификационная практика : Сб. науч. трудов / Сост. Д. С. Лихачев. – М.: Высшее образование, 1994. – № 8. – 144 с.
2. Лихачев Д. С. Культура профессионализации / Проектирование системы инженерного образования средствами информатики / Молоткова, В. А. Гриднева. – М.: ТГТУ, 2010. – 144 с.
3. Соколов Г. Н. Культура / Г. Н. Соколов. – М.: Высшее образование, 2004. – 208 с.
4. Арутюнов С. А. Этнографические исследования по общей культуре. – М.: БГУ, 1983. – С. 31 – 32.
5. Ю.В. Бромлей. – М.: Наука, 1978. – 208 с.
6. Професійної культури у зарубіжній мовознавстві / Світлана Анатоліївна. – М.: Наука, 2004. – 208 с.
7. Исаев И. Ф. Профессиональная культура / И. Ф. Исаев. – М.: Академия, 2004. – 208 с.
8. Физическая культура : вопросы теории и методики / Бердников, В. П. – М.: Физкультура и спорт, 1991. – 268 с.
9. Григорьев В. П. Профессиональная культура / Григорьев В. П. – М.: Высшее образование, 1991. – 268 с.
10. Вичев В. Нравственные проблемы профессионально-педагогической деятельности / Вичев В. – М.: Политиздат, 1988. – 24 с.
11. Безродная Г. Профессионально-педагогическая культура / Безродная Г. – М.: Знание, 1985. – 128 с.

розгляду професії як певного цього культурний зміст професії в сферах професійної діяльності, а не тільки у його професійній картині (власної професійної діяльності), а й інших орієнтацій та професійної діяльності (цінності, які лежать в основі діяльності) [16, с. 7].

Важливі аспекти професійної культури саме в тому, що вони характеризують особистість, її цінності, властивих певній професії, доцільність діяльності людини, розвиток сукупності професійних

аспектів професійної культури, окремі науковці вважають, що культура спілкування як складова діяльності, дотримання ширших за її межами, взаєморозуміння, етикету, норм та правил. Згідно з цим Ю. Чернова розглядає та спосіб творчої самореалізації професійної діяльності та професійного спілкування, передачу та створення «культури» [17, с. 30].

Аналіз дає змогу ефективно критично оцінити її наслідки і вплив професійний досвід, досягти того, щоб професійні відносини, що лежать в основі спілкування, у поєднанні з якістю професійної культури, яка буде проявлятися і як відповідальність за своє діло, і

завданням нам розуміти під професійною культурою суспільства та особистісне володіння людиною спеціальних навичок виконання визначеного виду діяльності на основі сформованої системи цінностей і орієнтирів.

Аналіз наукової літератури щодо професійної культури особистості дає змогу розглянути професійної культури стає можливим розвитком професійної культури, залучення до її діяльності, творчою реалізацією професійних завдань застосуванням засобів й методів професійної культури, спроможність передбачити результати та

наслідки своєї праці. Професійна культура слугує критерієм моральності особистості, сформованості відповідної системи цінностей, які змушують людину відповідально відноситись до професійної діяльності, особистісному та громадянському самовираженню.

Розгляд теоретичних основ професійної культури не буде повним без дослідження властивостей та структури цього феномену, що вважаємо напрямком нашої подальшої роботи.

Література

1. Суббето А. И. Системогенетика и квалиметрия культуры / А. И. Суббето / Квалиметрия человека и образования. Методология и практика : Сб. науч. тр. / Иссл. центр по проблемам управления качеством подготовки специалистов. – М.: МИСиС, 1992. – С. 79 – 83.
2. Лихачев Д. С. Культура как целостная среда / Д. С. Лихачев // Новый мир. – 1994. – № 8. – С. 3 – 8.
3. Кочетов Г. М. Механизм процесса профессионализации / Г. М. Кочетов. – Томск, 1975. – 235 с.
4. Проектирование системы формирования профессиональной культуры инженера средствами физического воспитания: монография / Н. В. Молоткова, В. А. Гриднев, А. Н. Груздев. – Тамбов: Изд-во ГОУ ВПО ТГТУ, 2010. – 144 с.
5. Соколова Г. Н. Труд и профессиональная культура / Г. Н. Соколова. – Минск, Изд-во БГУ, 1980. – 142 с.
6. Арутюнов С. А. Этнографическая наука и культурная динамика // Исследования по общей этнографии / С. А. Арутюнов. – Минск: Изд-во БГУ, 1983. – С. 31 – 34.
7. Бромлей Ю. В. Очерки теории этноса / Ю. В. Бромлей. – М.: Наука, 1983. – 148 с.
8. Ісаєнко С. А. Формування професійної культури у студентів інженерно-технічних спеціальностей засобами іноземної мови: Дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Ісаєнко Світлана Анатоліївна. – К., 2009. – 227 с.
9. Ісаєв І. Ф. Професійно-педагогічна культура преподавателя [Текст] / І. Ф. Ісаєв. – 2-е изд., испр. – М.: Издательский центр «Академия», 2004. – 208 с.
10. Виленский М. Я. Физическая культура в гуманитарном образовательном пространстве вуза / М. Я. Виленский // Физическая культура : воспитание, образование, тренировка. – 1999. – № 4. – С. 27 – 32.
11. Бердяев Н. А. Философия неравенства : Письма к недругам по социальной философии. Письмо 13-е. О культуре / Русское зарубежье: Из истории социальной и правовой мысли / Н. А. Бердяев. – Л., 1991. – 268 с.
12. Грибкова О. В. Теория и практика формирования профессиональной культуры педагога-музыканта: Автореф. дис... докт. пед. наук: 13.00.02 / Грибкова Ольга Васильевна. – М., 2010. – 40 с.
13. Вичев В. Нравственная культура руководителя / В. Вичев. – М.: Политиздат, 1988. – 245 с.
14. Безродная Г. В. Формирование профессионально-нравственной культуры будущего врача: Дис... канд. пед. наук. / Безродная Г. В. – М., 1990. – 204 с.
15. Щербак Ф. Н. Профессионально-нравственная культура труда / Ф. Н. Щербак. – М.: Знание, 1985. – 128 с.
16. Гулиева С. А. Педагогические формы и

технологии формирования профессионально-педагогической культуры студентов – будущих учителей начальных классов: Автореф. дис ... канд. пед. наук: 13.00.01 / С. А. Гулиева – М., РГБ, 2002. – 17с.
17. Чернова Ю. К. Профессиональная культура и формирование её составляющих в процессе обучения : [монография] / Ю. К. Чернова; М - во образования Рос. Федерации [и др.]. – М.: Тольятти: Изд-во Тольят. политехн. ин-та, 2000. – 230 с.

Безрученков Ю. В. Професійна культура фахівця: теоретичні аспекти

В статті проведено аналіз підходів науковців до визначення сутності професійної культури. Встановлено взаємозв'язок професійної культури із загальною культурою та культурою спілкування, ціннісними та духовно-моральними орієнтирами особистості.

Ключові слова: професійна культура, загальна культура, професійна поведінка, професійне спілкування.

Безрученков Ю. В. Профессиональная культура специалиста: теоретические аспекты

В статье проанализированы подходы ученых к определению сущности профессиональной культуры. Установлена взаимосвязь профессиональной культурой с общей культурой и культурой общения, ценностными и духовно-моральными ориентирами личности.

Ключевые слова: профессиональная культура, общая культура, профессиональное поведение, профессиональное общение.

Besruchenkov Yu. V. Professional culture of the expert: theoretical aspects

In article approaches of scientists to definition of essence of professional culture are analysed. The interrelation by professional culture with the general culture and culture of dialogue, valuable and spiritually-moral reference points of the person is established.

Keywords: professional culture, the general culture, professional behavior, professional dialogue.

УДК 37.013:316.647.5

Т. В. Бузовська

**ПОНЯТТЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ
СУЧАСНОЇ**

На сучасному етапі становлення міжкультурної іноземної мови особливої актуальності набувають новітніх технологій, що вимагають високої толерантності. Оскільки, на сьогоднішній день в Україні є підготовка високої іноземної мови, а й надто підготовка кваліфікованих фахівців, то передбачає не лише володіння іноземною мовою, а й надто міжкультурної толерантності.

Актуальність проблеми міжкультурної толерантності на сьогоднішній день насамперед із необхідності національної роз'єднаності.

Очевидно, ціннісні зміни в суспільстві зазнають суттєвих змін політичних перетворень, між систем освіти в єдину європейську соціокультурну ситуацію на правильна сформованість є залежить від рівня сформованості насамперед, у викладачів вищої школи.

На сьогоднішній день теоретичної та методичної проблеми формування міжкультурної толерантності.

Дослідженню проблеми формування міжкультурної толерантності вчителів присвятили свої наукові праці О. Зарівна, Г. Кожухарь, Д. Н. Ткачова, С. Шехавцова та інші. Проблема формування міжкультурної толерантності учителів іноземної мови залишається актуальною.

Отім, метою нашої роботи є дослідження „міжкультурна толерантність“.

На думку Н. Ткачова, на сьогоднішній день є виховання особистостей, які з повагою ставляться до культурно-мовної незалежно від їх національності.

системи професійної

я системи туристської
апів розвитку індустрії
олітичних, технічних,

професійна підготовка

новлення системи
сфери туризму в

тановлення системи
анализа исторических
ияния экономических,
ых факторов.
ьная подготовка,
туризма.

velopment of tourism

ism education in Turkey
tages of development of
e of economic, political,

ional training.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Александрова Світлана Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри туризму та готельного господарства Харківської національної академії міського господарства.

Безрученков Юрій Володимирович – аспірант, асистент кафедри туризму та готельного господарства Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.

Бузовська Тетяна Вікторівна – асистент кафедри іноземної філології Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.

Гончарова Інна Сергіївна – аспірант, асистент кафедри романо-германської філології Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.

Гуцоя Алла Володимирівна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри туризму та готельного господарства Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.

Данієвська Ірина Миколаївна – старший викладач кафедри туризму та готельно-ресторанної справи Класичного приватного університету, м. Запоріжжя.

Дітковська Світлана Олексіївна – кандидат педагогічних наук, доцент, в. о. завідувача кафедри туризму та готельного господарства Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.

Захарченко Валерія Юрїїна – асистент кафедри туризму та готельного господарства Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.

Зігунов Василь Миколайович – старший викладач кафедри ТМФК, заступник директора Інституту фізичної культури Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка, Президент Сумської обласної федерації спортивного туризму.

Каширська Олена Євгенівна – асистент кафедри туризму та готельного господарства Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.

кандидат педагогічних
філології Луганського
а.

кандидат педагогічних
подарства Луганського
а.

Наукове видання

ВІСНИК
Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка
(педагогічні науки)

Частина II

Відповідальний за випуск:
к. п. н., доц. Дітковська С. О.

Коректор: Шутова Л. І.

Здано до склад. 24.01.2012 р. Підп. до друку 24.02.2012 р.
Формат 60x84 1/8.Папір офсет. Гарнітура Times New Roman.
Друк ризографічний. Ум. друк. арк. 24,99. Наклад 200 прим. Зам. № 37.

Видавець і виготовлювач
Видавництво Державного закладу
«Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
вул. Оборонна, 2, м. Луганськ, 91011. т/ф: (0642) 58-03-20.
e-mail: alma-mater@list.ru
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3459 від 09.04.2009 р.